

HARP
SANAT

Cihan Harbi I: Harbe Neden Girdik?

Yayıma Hazırlayan: Caner Aydın

Harp Sanat©

www.harpsanat.com

kitap@matbumedya.com

0850 304 22 03

Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik

Yayın Yönetmeni: Özgür Türkoğlu

Yayıma Hazırlayan: Caner Aydın

Son Okuma: Galip Yılmaz

Mizanpaj Tasarım: Seda Taştı

Kapak Tasarım: Merve Ökten

1. Basım, İstanbul, Ocak 2026

ISBN: 978-625-9708-47-8

Tilki Kitap Matbaa / İstanbul

Matbaa Sertifika No: 48138

"Harp Sanat Yayınevi tarafından baskıya hazırlanan eserlerin hukuki sorumluluğu tamamen yazara aittir."

Cihan Harbi I: Harbe Neden Girdik?

Kazım Karabekir

İÇİNDEKİLER

HARP SANAT YAYINEVİ ESASLARI.....	6
YAYINA HAZIRLAYANIN NOTU	8
BİR MUSAHABE [KONUŞMA].....	12
ÜÇ KİTAP	14
TEHLİKENİN İLK KAMPANASI [ÇANI].....	15
AVRUPA'DA GÖRDÜKLERİM	19
HARP KAT'İ [KESİN] İMİŞ.....	30
PEŞTE'DE BİR MÜNASEBETSİZLİK	31
SIRP-BULGAR TOPRAKLARINDA	32
VATAN TOPRAKLARINDA.....	35
CİHAN HARBİ HAKKINDAKİ MÜTALAALARIM	36
BAZI LAYİHALARIM	42
TEHLİKENİN İKİNCİ KAMPANASI	45
TEHLİKENİN SON KAMPANASI	48
AVUSTURYA-MACARİSTAN'IN ÜLTİMATOMU	48
AVUSTURYA'NIN NOTASI	49
ALMANLARLA İTTİFAK MESELESİ.....	55
İSTANBUL'U ANİ BİR BASKINLA ZAPT ETMEK DÜŞÜNCELERİ.....	72
CİHAN HARBİ ÇIKARTARAK İSTANBUL VE BOĞAZLARI İŞGAL PLANI	75
BİZ NELER BİLİYORDUK?.....	97
CİHAN HARBİ'NE NEDEN GİRDİK?.....	100
MÜHİM VESİKALAR	102
OSMANLI DEVLETİ'NİN PAYLAŞILMASI	112
ŞAHANE BİR NUTUK	115
PAYLAŞMA PLANI.....	116
HERKESİN HEDEFİ İSTANBUL	118
RUS TARİHİNE TOPARLAK BİR BAKIŞ	121
MOSKOFLAR.....	122
BİRKAÇ HATIRA	143
TARİHİN İBRET LEVHALARI	146
NETİCE	148
CİHAN HARBİNİ NASIL İDARE ETTİK?	149
DİZİN	152

HARP SANAT YAYINEVİNİN YAYIN ESASLARI

Harp Sanat Yayınevi, şanlı Silahlı Kuvvetlerimizde yıllarca görev yapmış olan emekli bir subay tarafından ülkemizdeki askerî tarih çalışmalarına katkı sağlamak için 2021 yılında kurulmuştur. Bilimin ışığını rehber edinen Yayınevimiz, Atatürkçü bir çizgide, bağımsız yayıncılık faaliyetlerinde bulunmayı temel ilke edinmiştir. Yayınevimiz, yayımlayacağı nitelikli eserlerle ülkemizde askerî tarih alanında hissedilen eksikliği gidermeyi amaçlamaktadır.

Bilindiği üzere toplumların tarihi incelendiğinde askerlikle ilgili hususların siyasi, sosyal ve kültürel alanlara doğrudan veya dolaylı etkilerinden söz edildiği görülmektedir. Bu etkilerin tespit ve değerlendirmesinin, günümüze ve hatta geleceğe bakan yönlerinin ortaya konulmasının fert ve devlet ölçeğindeki gelişime önemli katkılar sağlayacağı üzerinde durulmaktadır.

Sosyal bilimlerde askerî konulara ağırlık veren çalışmalar, Birinci Dünya Savaşı sonrasında önem kazanmaya başlamıştır. Zamanla genel tarih araştırmaları içinde kendine özgü bir anlayışa dönüşerek askerî tarih adı altında toplanan bu alandaki çalışmalar, Batı'da XXI. yüzyılda büyük bir hız kazanmışsa da Türkçe literatürde ne yazık ki henüz arzu edilen seviyeye ulaşamamıştır.

Karakter ve kültür kodlarımızda var olan askerliğe ve ona dair çalışmalara ivme kazandırılarak bu alandaki eksikliğin nitelikli eserlerle giderilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Aksi hâlde bu boşluğun akademik olmayan, ideolojik birtakım amaçlarla, bilgi ve belgeye dayanmayan yorumlarla ve popülist eserlerle doldurulması başka sorunları da beraberinde getirecek, ortak tarih bilincinin oluşumuna zarar verebilecektir.

Yayınevi olarak bu bilinçle, imkânlarımız nispetinde faydalı çalışmalar ortaya koymayı arzu ediyoruz. Bu alandaki akademisyen ve yazarlarla koordineli çalışmalar yürüterek akademik, tarafsız ve güvenilir kaynaklardan oluşan yerli ve yabancı nitelikli eserlerle okuru buluşturmak istiyoruz.

Kuramsal kaynaklardan edebî eserlere kadar geniş bir yelpazede yapacağımız yayınlarla, askerliği meslek olarak benimseyenlerin yanında askerî tarihe ilgi duyan herkese hitap eden akademik ve edebî eserler ile başvuru koleksiyonu oluşturmaya çaba sarf edeceğiz.

Tarihin tozlu raflarında unutulmaya yüz tutmuş, sandıklarda kilitli kalan hatıraların, yazma eserlerin, baskısı tükenmiş kitapların; Yükseköğretim kurumlarında büyük emekler verilerek hazırlandıktan sonra atıl kalan değerli çalışmaların gün yüzüne çıkarılması için atacağımız adımlarla, bu türdeki yayınların ve disiplinler arası müşterek akademik çalışmaların artmasında teşvik edici bir rol üstlenmek istiyoruz.

Askerlik mesleğinin ilgi sahası içinde önemli bir yer tutan yönetim, liderlik, strateji ve organizasyon konularıyla yeni modellere ilham verecek çalışmaları okurla buluşturmayı da hedefliyoruz.

Askerî geleneklerin oluşturulması, geliştirilmesi ve sürdürülmesi amacıyla özellikle tarihe mal olmuş komutan ve stratejistlerin düşünce ve tecrübelerinin sonraki nesillere aktarılmasına hizmet edecek biyografi ve hatıratlarının yanında tenkit ve kritiklerini yayınlamayı amaçlıyoruz.

Harp tarihinin konuları dışında kalan ancak yazarı veya işlediği konu itibarıyla daha çok sosyal tarihin ve edebiyatın alanına giren eserlerin yayınlanmasının da önemli bir boşluğu dolduracağına inanıyoruz.

Her safhasını akademik bir titizlikle takip edeceğimiz, editörlük çalışmalarına önem vereceğimiz yayınlarımızda Türk Dil Kurumunun *Yazım Kılavuzu*'nda belirtilen esaslar çerçevesinde hareket edeceğiz.

Faydalı olabilmek niyet ve gayretiyle...

YAYIMA HAZIRLAYANIN NOTU

Kâzım Karabekir, 1882 senesinde İstanbul'da doğmuştur. Sırasıyla 1902'de Harbiyeyi, 1905'te Erkânıharbiye Mektebini bitirmiştir. Enver Paşa'yla İttihat Terakki Cemiyetinin kuruluşunda yer almıştır. Hareket Ordusunda görev almıştır. Balkan Savaşı'nda mücadele etmiştir. 1919 yılında, Erzurum 15. Kolordu Komutanı olmasıyla birlikte Millî Mücadele'ye ilk katılanlardan biri olmuştur. Bu süreçte, mücadelesini etkin olarak sürdürmüştür.

Kâzım Karabekir, 1927'den 1939'a kadar devlet işlerinden elini çekerek, bu dönemle ilgili anılarını kaleme almıştır. Okuduğunuz eser de bu dönemde kaleme alınmıştır. Paşa, eseri kaleme almasında en büyük etkenin bu dönemi yaşamış kişilerin eksik ve yanlış anlatıları, yabancı müverrihlerin de saf ve berrak bir şekilde davranmamaları olduğunu söylemektedir. Cihan Harbi'nde Erkânıharbiyeumumiyenin İstihbarat Şubesinde, Çanakkale'de, Irak, Kafkasya cephelelerinde fırka [tümen] kumandanlığı, ordu erkânı reisliği, kolordu kumandanlığı vekilliği gibi görevlerde bulunduğunu ve burada tanık olduklarını kaleme aldığını yazmaktadır.

Yazar, Cihan Harbi'nin çıkış sürecine değinirken Avusturya-Macaristan Veliahdı'nın öldürülmesiyle başlayan süreci, ayrıntılarıyla ele alıyor. Avrupadan görevden döndükten sonra, o dönemde geçmişteki arkadaşlıklarından dolayı Enver Paşa'nın yanına gittiğini ve Enver Paşa'ya buradaki izlenimlerini özellikle de Avrupada bir umumi harp çıkacağını söylediğini anlatmıştır ama Enver Paşa'ya göre bu, tamamen onun evhamından kaynaklanıyordu. Son Avrupa ziyaretinden sonra, tekrardan bir umumi harp konusunda Enver Paşa'yı uyardığını ama Enver Paşa'nın bu şekilde bir savaş olması durumunda Almanların Fransızları çok süratli şekilde ezeceğini ama "Savaş çıkacağını sanmıyorum." diyerek kendisini geçiştirdiğini yazıyor.

Yazar, bu dönemde sorun olarak gördüğü diğer olayı da devletin, özellikle de askerî kadroların çoğunda Alman subayların aktif olarak görev alması olduğunu yazıyor. Çünkü bir şekilde, umumi bir harp olması durumunda ülkenin tarafsız kalmasını daha doğru olacağına ama her tarafta Almanlar ile iş birliği içinde olmamızın bizim tarafsız kalmamamıza yol açacağına, bunu engellemek için Almanların bir an önce ülkelerine gönderilmeleri gerektiğine vurgu yapıyor. Almanlar ile aramızda anlaşma olmamasına rağmen Enver Paşa'nın her tarafını sardıklarını, belki de kendisinin bilmediği bir anlaşma olabileceğini söylüyor. Kurumların Almanlara teslim edilmesi, diğer devletler nezdinde de tepkilere sebep oluyor:

“Liman Fon Sanders heyetinin gelişini ve hele İstanbul'daki I. Kolordunun kumandasını dahi deruhte edişini [üzerine alışı] Çar Hükûmeti, emellerine mâni görerek harekete geçti. İstanbul'daki Rus Sefiri Giers, yanına İngiliz ve Fransız Sefirlerini de alarak Sadrazam ve Hariciye Nazırı Sait Halim Paşa'ya koştu. Her üç sefirin ağız birliği olarak söyledikleri şu idi: 'Bir Alman generalinin İstanbul'da icrai bir askerî kuvvetin en yüksek makamım işgal etmesi muvafık [uygun] olamaz!'”

Geçmişten günümüze, Rusların İstanbul ve Boğazlar üzerindeki arzularından vazgeçmediğini ve ilk fırsatta bu hareketi gerçekleştirmek istediklerini ama İngilizlerin bunun önündeki en büyük engel olduğunu da ekliyor. Yazar, Rusların Boğazlar üzerindeki isteklerini çok uzun ve tarihî sürecini de ele alıyor. Çarlık Rusya'nın yıkılmasıyla İstanbul'un ve Anadolu'nun bu tehlikeden kurtulduğunu belirtiyor:

“Gerçi Cihan Harbi'ne girmekle çok vatanş ve çok şey kaybettik, Osmanlı camiası da parçalandı ve hele her çeşit ahlaksızlar meydanı boş bularak Türk'ün seciyesinde [karakterinde] hayli yaralar da açtılar. Fakat bütün kaybedilenler yalnız harbe girmekten dolayı değil, fena idare etmekten ileri geldi. En mühimi de bu ıstıraplara bedel, ancak bizim harbe katılmamızdır ki Türk'ün kanını emerek bünyesini şişirmek isteyen Çarlık ejderi yıkıldı. Anadolu'da ve İstanbul'da zalim Çar ordusunun askerî yerleşeydi Türk'ün istiklali ebedî olarak sönerdi.”

Son olarak Yazar, bu savaşa girmemize sebep olarak şunları göstermektedir:

“İşte 'Alman ittifakının sebebi ve neticede Cihan Harbi'ne neden girdik?' meselesinin cevabı. Yoksa Cihan Harbi'ne hiçbir vakit tarihî dostlarımız olan

İngilizler ve Fransızların mağlup edilmelerine yardım etmek için girilmediği gibi Almanların yıldırım süratiyle Belçika'yı aşarak ve asri kaleleri düzleyerek Fransız topraklarına girdiğini görünce herhangi bir yağmadan istifade fikriyle de girilmedi.”

1938 senesinde basılan üç ciltlik *Cihan Harbi'ne Neden Girdik, Nasıl Girdik, Nasıl İdare Ettik?* adlı eserin ilk kitabını *Cihan Harbi I: Harbe Neden Girdik?* ismiyle yeniden yayıma hazırlarken şu hususlara dikkat ettik: Kitabın orijinaline sadık kalarak sadeleştirme yapmadık. Ancak anlatım ve yazım bozukluklarına müdahale ettik. Eserde yer verdiğimiz açıklamaları dipnotta belirttik. Günümüz okuru için anlaşılması güç olan kelimelerin anlamlarını köşeli ayrıç ([]), yazar tarafından verilen açıklamaları ise yay ayrıç () içinde gösterdik. Yazarın eserde kullandığı dipnotlar, Müellifin Dipnotu (M.D.) şeklinde dipnotta gösterilmiştir. Kelimelerin günümüzdeki anlamları için Türk Dil Kurumunun dijital sözlüğü (sozluk.gov.tr) ana başvuru kaynağımız oldu. Mevcut yazım hatalarını, Türk Dil Kurumunun güncel *Yazım Kılavuzu*'nu esas alıp düzelttik.

Eserin basımını gerçekleştiren Harp Sanat Yayınevinin yönetici ve çalışanlarına teşekkür ederim.

Caner AYDIN
Sinop, 18.03.2025

1914 Yılında

Erkânıharp [Kurmay] Binbaşısı Kâzım Karabekir Karargâh-ı Umumi İstihbarat Şubesi Şefi

BİR MUSAHABE [KONUŞMA]

Tarihî bir eser iki türlü yazılabilir: Ya vesikalar üzerinde tetkik ve tettebbuyla [incelemelerle] yahut da hadiselerin içinde bulunmakla. Birinci nevi [tür] eserlerin güvenilebilecek vasıflarla vücuda gelebilmesi [yazılabilmesi] ikinci nevi eserlerin kemiyet [nicelik] ve keyfiyetine [nitelik] bağlıdır.

Müterakki [gelişmiş] memleketlerde, üzerlerine büyük vazifeler almış bulunan insanlar, iz bırakmadan göçüp gitmezler. Bildiklerini, yaptıklarını yazar, ortaya atarlar. Asırlardan beri yazılmış olan bu çeşit eserler ve hatıralar pek çoktur.

Tarih için bu eserler birer kaynak, birer malzemedir. Her şubede [alanda] inkişaf [gelişme] ve terakki [ilerleme] de ancak bunlarla mümkün olmuştur.

Bu objektif yol tutulduğu içindir ki yalnız hadiselerin üstlerini kaplayan örtüler kaldırılarak değil hatta en ince tozları bile silinerek onları oldukları gibi göstermek uğrunda sarf edilen emekler, medeniyet âlemince yüksek bir vazife telakki olunmakta ve terakki sahasını çok aydınlatmaktadır.

İşte, Türk ordusunu ıslah [düzenleme] için gelmiş bulunan Moltke, Goltz, Liman gibi Alman askerî büyükleri dahi bu feyizli [verimli] yolu tutarak, bildiklerini ve yaptıklarını yazmışlardır. Bu suretledir ki her biri kendinden öncekinin eserini tamamlamış ve tarihe tevdi [emanet] etmiştir. Çünkü onlar biliyorlardı ki doğru görmek ve doğru yapabilmek için daha önce yapılanları doğru bilmek şarttır.

Tarihimize gelince güvenilebilecek kaynaklarımız ne yazık ki pek azdır: Müşahedelerini [gözlemlerini] yazarların zabıtlarında [kayıtlarında] kısa görüşler, vukufsuzluklar [bilgisizlikler], hadiseleri günü gününe kaydetmeyişler ve riyakârlıklar [ikiyüzlülükler] fazla yer tutmuştur.

Ecnebi [yabancı] kaynaklar da bizim için daima saf ve berrak olamazlar. Şu hâlde tarihimiz bunlardan hakiki gıdasını nasıl alabilir?

Uzak geçmişi bırakalım!

Osmanlı İmparatorluğu'nun son günlerine istikamet [yön] veren Mahmut Şevket Paşalar, Nazım Paşalar, Sait Halim Paşalar, Enver Paşalar, Talat Paşalar ve emsali zatlar, bize ne bıraktılar? Bunların, ellerinde parçalanan Osmanlı İmparatorluğu hakkında bildiklerini ve yaptıklarını beraber götürmekle bu zatlar, millete ve tarihe karşı olan borçlarını ödeyememişlerdir. Böyle millî bir borcun ödenmemesi, saiki [sebep] ne olursa olsun, bir memleket için çok acıdır.

Son sultanlar devrinin birkaç siyasi ve askerî devlet adamının, neşri [yayınlanması] çok gecikmiş ve şahsi kaygılarla dolu mahdut [sınırlı] hatıralarından başka ortada ne vardır? Şüphesiz, bunlar maksada asla kâfi [yeterli] değildir.

Milletlerin tarihi gelecek nesilleri için en feyizli birer abidedir [anıttır]. Yüce milletimize böyle kırık dökük hatıralar enkazıyla tarihi anıtlar kurulmaz. Ona yakışan da bu değildir.

Hele Meşrutiyet'in ilanından beri geçen muazzam hadiselerimizi bütün vesikalarıyla ve en ufak teferruatıyla [ayrıntılılarıyla] milletin huzuruna arz edeceğimiz yerde, hakikatleri tahrif olunarak [bozularak] roman hâline döndürülmüş devşirme tefrikaları ortaya atmakla milletin idaresini bir gün ellerine alacak olan yeni nesillerin ruhlarına ve vicdanlarına, milletin selametini temin edebilecek bir kudret verilemez. Bu gibi tefrikalar [yayınlar] yalnız başlarına ibret ve irşat membaı [kaynağı] olamazlar.

Eski tarihimizi, Avrupa'nın bulanık kaynaklarından toplamaya çalışıyoruz. Hiç olmazsa içinde yaşadığımız hadiseleri tarihimize tevdi kudretinde olanlar bu vazifeyi yapmalıdırlar.

İşte eserlerim bu düşüncelerden doğmuştur.

ÜÇ KİTAP

Türk milletini, dört yıl ateş ve kan içinde hırpalayan ve neticede asırlardan beri bu kahraman milletin nice fedakârlıkları mukabili [karşılığında] elde tutulan Osmanlı camiasını [toplumunu] parçalayan Cihan Harbi'nin kendimizi alakadar eden cephesini [yönünü] inceden inceye düşünmek her münevver [aydın] vatandaşın büyük vazifelerinden biridir.

Cihan Harbi hakkında her memleketin ricali [önde gelenleri] en ince teferruatına kadar her şeyi yazmışlardır. Hususi hatıralar, resmî eserler kütüphaneler dolusu ciltler teşkil etmiştir.

Ben de Cihan Harbi sırasında Erkânıharbiyeumumiye İstihbarat Şubesini idare ettiğim gibi harp müddetince de Çanakkale, Irak ve Kafkas cephelerinde fırka kumandanlığında, ordu erkânıharbiye reisliğinde, kolordu kumandanlığında ve ordu kumandanlığı vekâletinde dahi bulunmuş olduğumdan, bildiklerimi üç kitap hâlinde ve şu namlar [adlar] altında neşrediyorum [yayımlıyorum]:

Cihan Harbi'ne Neden Girdik? Nasıl Girdik? Nasıl İdare Ettik?

TEHLİKENİN İLK KAMPANASI [ÇANI]

1914 yılı Haziran'ının 28'inci Pazar günü, Avusturya-Macaristan Veliahdı François-Ferdinand'la refikası [eşi] Bosna'nın merkezi olan Sarayevoda öldürüldüğü gün, ben Paris'te bulunuyordum.

Altı aydan beri işe başlayan Alman Heyet-i Islahiyesi [iyileştirme komisyonu] arasında ben, Erkânıharbiyeumumiye İstihbarat Şubesini idare ediyordum. Yeni tarzı mesai [çalışma biçimi] hakkında ataşemiliterlerimizle [askerî temsilcimizle] görüşmek, talebelerimizin vaziyetleriyle yakından temas etmek ve Hamburg'da Yunanlıların yaptırmakta oldukları Salamin zırhlısının son vaziyetini görmek gibi bazı vazifelerle mühim merkezleri dolaşmak için bir seyahate çıkmıştım. Berlinden geleli üç gün olmuştu.

O gün, birkaç arkadaşımınla Eyfel Kulesi'ne çıktık, sonra da Napolyon Bonapart'ın mezarını ve Envalid Müzesi'ni ziyaret ettik, akşamüstü de Bolonya Ormanı'na gezmeye gittik. Akşam dönüşünü, halk arasında yaya olarak yapıyorduk. İkamet ettiğimiz [kaldığımız] Şanzelize civarındaki Seltik Otel'i'ne gelirken, akşam gazetelerinin pek mühim bir hadise yazdığını, heyecanlı satışından ve kapış kapış edildiğinden anladık, biz de bir gazete aldık ve faciayı okuduk: Veliaht'la zevcesine, önce bomba atılmış, bu suikasttan kurtulduktan sonra, genç bir Sırp tarafından revolverle [tabancalarla] öldürülmüşler.

Ben, bu kara haberin büyük bir felaket kampanyası olduğu kanaatinde idim. Bu bir zan [sanı] veya kehanet [önceden bilme] değildi. Avrupa'nın şu kısa rotasyonu gidilen yolu çoktan tayin etmişti, şöyle ki:

1871'de mağlup olarak Alsas-Loren'i Almanlara büyük bir tazminatla beraber teslim eden Fransa'nın, günden güne büyüyen intikamına ve Rusya'nın Balkanlara ve Boğazlara göz dikmesine karşı, daha bu yıldan bağlayan Alman-Avusturya samimi itilafı [anlaşması] yıllar geçtikçe siyasi bir ittifak [bağdaşma] hâline döndü ve Rus-Türk Harbi'nin, Berlin Kongresi'ni müteakip [ardından] yani 1879'da Almanya, Avusturya-

Macaristan'la ittifak akdetti [imzaladı]. Rusya ve Fransa tehlikesine karşı 1883'te İtalya'da bu ittifaka girerek cihana dehşet salan bir İttifakı Müselles [Üçlü İttifak] meydana çıktı. 1893'te, İttifakı Müsellesin karşısına, daha 1830'dan beri Fransızların arzu ettiği, Fransa-Rusya ittifakı çıktı. 1904'te Fransa-İngiltere itilafı yapıldı. 1907'de Rusya-İngiltere ittifakı da yapıldı ve şu suretle [şöylece] bir üçlü ittifak da "İtilafı Müselles" namıyla ortaya çıktı ve Avrupa, bu suretle his ve menfaat birlikleriyle karşı karşıya iki düşman gruba ayrıldı.

İtalya ile Avusturya-Macaristan arası gittikçe soğumaya başladığından, onu memnun etmek için 1908'de hürriyetini ilan eden Osmanlı İmparatorluğu'ndan bir parça gösterildi. Buna her iki manzume [taraf] de razı oldu.

1911'de İtalya, Trablusgarp'ı işgal etti. İngiltere ile daha 1907'de nüfuz mıntıklarına [bölgelerini] ayırdıkları İran'da Ruslar, kent mıntıklarını işgal ve bu yılın Birinci Kânun'un (Aralık'ın) 30'unda Tebriz'e Rus bayrağını çektiler.

1912'de iki manzumenin [tarafın] de muvafakatiyle [onayıyla] ve Ruslar, fırsat bularak İstanbul'a el atmak hülyasıyla Balkan Harbi'ni çıkarttılar. Bu vaziyette İttifakı Müselles, ittifaklarını yenilediler.

Artık her geçen gün, Avrupayı uçuruma yaklaşıtıyordu. Hele Almanlarla İngilizler ve yine Almanlarla Ruslar arasındaki denizlere ve şarka yayılma rekabetleri ve Alman-Fransız düşmanlığı artık son haddine gelmişti. Yine bu milletlerin karada ve denizdeki silah yarışları haddini aşılıyordu. Panslavizm (İslav birliği) emelleriyle gözü kararan Çarlık Rusya Devleti artık kabına sığamıyordu. Kanaatime göre eğer biz Balkan Harbi'nde galip gelseydik, daha o zaman Ruslar, Boğazlara saldıracaklar ve bu suretle Cihan Harbi'ni açacaklardı.

Bu harbi müteakip, Türk ordusunu ıslah için gelen Alman heyeti de az kaldı bu felakete sebep olacaktı.

Daha bu yılın 15 Mart'ında (1914 Mart 28¹) bir layiha [rapor] yazarak Harbiye Nazırlığını ve Erkânıharbiyeiumumiye Reisliğini uhdesinde [kendisinde] toplayan Enver Paşa'yı bir Harbi Umumi hakkında ikaz

¹ M.D.: Miladi tarihini kabul etmemizin lüzumu hakkındaki teklifim kabul edilmediği. Rumi takvim kullandık.